

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
СУМСЬКА ФІЛІЯ

Кафедра гуманітарних дисциплін

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ
з навчальної дисципліни «Соціологія»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
262 Правоохоронна діяльність (правоохоронна діяльність)
за темою 7 – «Соціологія молоді»

Суми 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою Сумської філії
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 29.08.2023 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та
соціально-економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ (протокол від
29.08.2023 № 2)

Розробник:

Доцент кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського
національного університету внутрішніх справ, кандидат філософських наук
Тетяна ПОНОМАРЕНКО

Рецензенти:

1. Доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін Харківського
національного університету внутрішніх справ, кандидат соціологічних наук
Наталія БОБРО
2. Професор кафедри психології, політології та соціокультурних технологій
Сумського державного університету, доктор філософських наук, професор
Андрій ЛЕБІДЬ

План лекції

1. Місце соціології молоді у системі соціологічного знання та в державній молодіжній політиці.
2. Основні поняття і категорії соціології молоді.
3. Стан дослідження молодіжних проблем та необхідність розвитку соціології молоді в Україні.

Рекомендована література:

Основна

1. Горлач М., Кремень А., Волович В. Соціологія : підручник. Київ : ЦНЛ, 2019. 808 с. <https://www.yakaboo.ua/sociologija-1268134.html>
2. Горпинич О. В., Клименко О. Ю., Москаленко Л. М., Труш М. С., Ятченко В. Ф. Соціологія : навчальний посібник. Київ : ДУТ, 2019. 235 с. URL: https://dut.edu.ua/uploads/1_1868_64391381.pdf
3. Загальна соціологія : конспект лекцій / А. Ф. Аблов. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 130 с. URL: <https://cutt.ly/ewjKdj9R>
4. Кузьменко Т. М. Соціологія : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 320 с. URL: <https://ua/sociologija-1027994.html>
5. Основи політичної соціології : навчальний посібник для студентів соціогуманітарних спеціальностей / М. А. Безносів, Т. М. Дублікаш, А. Д. Литовченко та ін. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 252 с. URL: <http://socio.karazin.ua/resources/7076709d4b1faf34276aaffdb5f6186f.pdf>
6. Титаренко О.О. Соціологія : навчальний посібник. Київ : Дакор, 2020. 210 с. URL: <https://cutt.ly/GwjKgKkf>
7. Яремчук С. С. Соціологія : навч. посібник. 3-тє вид., випр. і доп. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. 240 с. URL: <https://cutt.ly/9wjKZgsI>

Додаткова

1. Бабенко Ю. А. Вільний час і дозвілля української молоді в умовах нової соціокультурної реальності. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.* 2013. № 2. С. 74–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2013_2_21
2. Ризики в сучасному нестабільному суспільстві: соціальні і культурні виміри : монографія / за ред. Л. Г. Скокової. Київ : Інститут соціології НАН України, 2021. 295 с. URL: https://i-soc.com.ua/assets/files/journal/monografiya21_04_22.pdf
3. Ровенчак О., Химович О. Ідентичність потенційного мігранта і міграційна ідентичність: формування і відповідні практики. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2018. № 2. С. 97-116. URL: <http://i-soc.com.ua/ua/edition/journal/>
4. Сердюк О. О. Молодь та наркотики – 2021 : результати моніторингу залежної поведінки серед молоді м. Харків 1995–2020 років та студентського модуля Українського лонгітюдного дослідження (ULS+) : монографія / Сердюк О. О., Бурлака В. В., Даниленко Г. М., Бобро Н. В., Базима Б.О., Щербакова І. В.

; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2021. 92 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/075eab33-7026-4cdc-9efb-ac56dc273a62/content>

5. Шульга Р. Пересічна людина на культурному роздоріжжі. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2017. № 4. С. URL: <http://i-soc.com.ua/ua/edition/journal/>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Інститут соціології НАН України. URL: <https://i-soc.com.ua/>
2. Інститут демографії і соціальних досліджень імені В. М. Птухи НАН України. URL: <http://www.idss.org.ua>
3. Інституційний репозитарій Харківського національного університету внутрішніх справ. Соціологія. Соціальна робота. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/98>
4. Соціальні виміри суспільства (збірники наукових праць). URL: <https://i-soc.com.ua/ua/edition/socialni-vimiri-suspilstva/>

Текст лекції

1 Місце соціології молоді у системі соціологічного знання та в державній молодіжній політиці

В Україні на січень 2003 р. налічувалося 10,9 млн молодих людей віком від 14 до 28 років, що становило 22,7% населення країни. Незважаючи на численність і очевидні специфічні особливості представників молодого покоління, ця категорія українського населення ще недостатньо визнана як соціально-демографічна спільнота із власним соціальним статусом і роллю у суспільстві. Українська молодь також є складовою частиною світової спільноти молоді – тієї рушійної сили, що тяжіє до перетворень усталеного порядку, є провідником соціальних змін та інновацій в усіх сферах суспільного життя – від економіки до культури.

Цим зумовлене зростання інтересу до молоді з боку:

- соціогуманітарних наук з їхньою зацікавленістю у дослідженнях спонукальних чинників розвитку соціуму та його майбутнього;
- практичної політики, для якої молодь є важливим і ще недовикористаним ресурсом успішної політичної діяльності;
- органів державної влади та управління, які не можуть ігнорувати таку значну соціальну спільноту, від якої великою мірою залежить і наявний стан, і перспективи розвитку суспільства.

Серед усіх соціогуманітарних наук саме соціології належить провідне місце у дослідженнях молоді як соціальної спільноти. Це пояснюється тим, що соціологія не лише володіє корпусом знань про молодь, а й здатна його активно прирощувати й модифікувати відповідно до швидкоплинних змін соціальних реалій, особливо в посткомуністичних країнах з їх велетенськими соціальними трансформаціями.

Соціологія молоді нині є однією з найважливіших складників

соціологічного знання. Процес переходу від тоталітарного до відкритого, демократичного суспільства передбачає активну участь у ньому насамперед молодого покоління, бо саме його представникам належить будувати якісно нове суспільство і жити в ньому. Наскільки сучасна молодь здатна виконати цю благородну місію побудови нового, якою мірою вона підготована (фахово і морально) до участі у державотворчих процесах, які розгортаються нині в Україні, що необхідно зробити в галузі державної молодіжної політики, аби забезпечити належні умови для реалізації високих потенційних можливостей підростаючого покоління, для гармонізації відносин між суспільством і молоддю, – всі ці питання в сучасних умовах постають з особливою силою та гостротою. З'ясуванням їх, а також розробкою основ державної молодіжної політики й покликана займатися соціологія молоді.

Нині завдання полягає у виробленні власних теоретичних засад соціології молоді, необхідності визначення центрального поняття і похідних категорій, у з'ясуванні основних базових положень і принципів емпіричних досліджень. Ідеться про переосмислення ролі молоді в історичному процесі взагалі та процесах національного відродження й державотворення в Україні, подолання споживацького ставлення до неї з боку суспільства та його соціальних інститутів, а також про можливість і необхідність розробки нових підходів до аналізу молоді та її проблем.

Вони повинні передбачати відмову від віджилих стереотипів та ідеологічних штампів минулого, дослідження впливу нових соціальних реалій сьогодення на духовний світ і поведінку юнаків і дівчат. Соціологія молоді виступає також важливою *складовою державної молодіжної політики*.

За змістом державна молодіжна політика, згідно з визначенням І. Ільїнського, є, по-перше, системою ідей, теоретичних положень про місце й роль молодого покоління в суспільстві; по-друге, практичною діяльністю держави, громадських організацій та інших соціальних інститутів з реалізації цих положень, ідей та принципів з метою формування й розвитку молоді. Іншими словами, державна молодіжна політика як система певних заходів щодо сприяння соціальному становленню і розвитку молоді, повинна базуватися на глибокому, об'єктивному аналізі реального стану молоді, здійснюваному різними науками. Соціологія молоді в системі цих наук посідає провідне місце. Воно зумовлене насамперед тим, що саме соціологія молоді досліджує процеси соціалізації молодого покоління, його входження у доросле життя в умовах, які блискавично змінюються, тобто має пріоритетне значення в суспільному, практично-політичному плані, даючи вихідні дані для соціальної політики держави, яка забезпечує вирішення проблем молоді з обов'язковим врахуванням її інтересів, потреб і здібностей.

Вдалим проявом кооперації зусиль соціологів і працівників органів державної влади у виробленні та реалізації державної молодіжної політики є співпраця Українського інституту соціальних досліджень (раніше – Українського науково-дослідного інституту проблем молоді, створеного 1991 р.), з одного боку, і низки органів державного управління включно з Адміністрацією Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної

Ради, міністерств і відомств – з другого. Серед основних напрямів діяльності інституту – фундаментальні та прикладні дослідження з проблем сім'ї, молоді й дітей, молодіжного та дитячого руху, вивчення процесів соціалізації молоді, розробка економічних, соціальних, організаційно-правових механізмів формування і проведення державної політики в Україні стосовно молоді й дітей тощо.

В Україні стратегічні цілі державної молодіжної політики означені низкою нормативно-законодавчих актів, котрі, як виявила практика попередніх років, не потребують значного уточнення чи доповнення.

Державна молодіжна політика, відповідно до нових реалій, визначена в Україні пріоритетним і специфічним напрямом системної діяльності держави у відносинах із молоддю і молодіжним рухом, яка здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і становить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу і у власних інтересах, і в інтересах суспільства. Об'єктом державної молодіжної політики є молодь віком від 14 до 28 років, що живе в Україні.

Серед головних засад державної молодіжної політики слід назвати такі:

- повага до поглядів молоді та її переконань;
- надання права і залучення молоді до безпосередньої участі у формуванні й реалізації політики і програм, що стосуються суспільства взагалі й молоді зокрема;
- сприяння ініціативі й активності молоді в усіх сферах життєдіяльності суспільства.

Очевидно, пошук реальних шляхів залучення молоді до активних дій, скерованих на самозабезпечення та самовідтворення, багато в чому може і здатна здійснювати саме соціологія молоді. Найперше її завдання полягає у з'ясуванні основних інтересів і потреб молодого покоління, створенні його достовірного соціального портрета, висуненні на цій основі науково обґрунтованих пропозицій для державних органів.

Неабияке значення має також аналіз можливих наслідків прийняття законодавчих актів стосовно молоді для суміжних та близьких соціально-демографічних груп та спільнот (інакше кажучи, коли пільги і підтримка молоді державою можуть негативно вплинути на становище інших соціальних груп), а також обчислення й передбачення довготермінових наслідків цих рішень для самої молоді, особливо при її переході в інший віковий і соціальний стан.

Іншими словами, соціологія молоді, на думку М. Головатого, повинна зосередитися на трьох основних групах проблем:

- що суспільство може зробити для розвитку молоді та її громадянського становлення;
- що сама молодь здатна і може дати суспільству для його прогресивного розвитку;

- як найповнішим чином використати потенціал молоді в інтересах її власної самореалізації та поступу всього суспільства.

Отже, соціологія молоді є важливою складовою і соціологічного знання, і елементом державної молодіжної політики. Вона повинна забезпечувати цю політику та її реалізацію через вироблення диференційованих стратегій соціалізації та адаптації молодого покоління. Але для цього вона сама має внутрішньо оновитися, переглянути свої вихідні засади і принципові настанови.

2. Основні поняття і категорії соціології молоді

Соціологія молоді є окремою спеціальносоціологічною галуззю знання і в процесі свого інституціонального оформлення спирається на сучасне розуміння соціології та її предмета. Відповідно до загальної соціально-філософської гуманістичної орієнтації української соціології, потреб сучасного суспільного розвитку і досягнутого рівня соціологічного знання як центральне поняття і головна соціологічна категорія нині на перший план висувається сфера суб'єкта.

Соціологія сьогодні, на думку відомого російського соціолога В.Ядова, розглядається насамперед як наука про соціальні спільноти, механізми їх становлення, функціонування і взаємозв'язку. Однією з таких спільнот є молодь, об'єктивне становище якої та її суспільна роль уже давно переросли межі попередньо вживаного до неї поняття «група», а суспільні вимоги до молоді, які неухильно зростають, потребують її розгляду насамперед як соціального суб'єкта, який перебуває в процесі становлення і соціального дозрівання і який дедалі більше стає реальним фактором суспільного поступу.

Суперечка про те, чи молодь є об'єктом чи суб'єктом суспільних процесів, відбувалася давно і завжди наштовхувалася на небажання визнати самостійність молоді як певної спільноти. Це визнання з позиції офіційної ідеологічної доктрини радянських часів суперечило розумінню класової структури суспільства, тому і в науковій літературі, і на практиці молоді відводилося проміжне становище всередині соціальної структури соціалістичного суспільства як певному резервуару, звідки відбувалося поповнення основних класів і прошарків. «Боязнь молоді» в керівних колах партійно-державної номенклатури зросла до надзвичайних масштабів в останні десятиріччя режиму, буквально пронизуючи всі структури радянського суспільства. Вона знаходила свій прояв у тотальному патронажі будь-яких форм діяльності молодого покоління, в нерівноправному, залежному від старших вікових груп соціальному становищі, в небажанні рахуватися з його специфічними інтересами і особливостями способу життя, у придушенні будь-яких форм інакомислення. Цей підхід базувався на ідеї спадковості, яку розуміли як повторення молоддю шляху батьків і яка вимагала ні на крок не відступати від суворої системи приписів. У підсумку свідомо виховувалося покоління, нездатне на соціальну творчість і новачі, зате слухняне і спокійне. Сучасне розуміння соціології виключає такі орієнтації і вимагає розгляду молоді як повноправного суб'єкта всіх ланок суспільного життя.

Соціологія молоді — це соціологічна дисципліна, яка функціонує на *трьох рівнях*: загальнометодологічному (базуючись на визнанні молоді як окремої

спільноти та суб'єкта суспільного розвитку), спеціально-теоретичному та емпіричному, що дає можливість дотримуватися єдності вихідних теоретичних понять, операційних визначень конкретно-історичного змісту й емпіричних індикаторів. Соціологія молоді в науковій літературі визначається як галузь соціології, що досліджує специфічну соціально-демографічну спільноту, котра перебуває в процесі переходу від дитинства до світу дорослих і переживає важливий етап сімейної та позасімейної соціалізації та адаптації, інтеріоризації норм і цінностей, творення соціальних і професійних очікувань, соціальних ролей і статусу.

Цей процес знаходить прояв у специфічно молодіжних формах поведінки й свідомості, у поняттях молодіжної субкультури, моди, музики, мови тощо. Активна роль молоді у процесах соціалізації зумовлюється тим, що вона не лише копіює усталені взірці адаптивної поведінки і взаємодії, а й здатна вносити в них новий зміст залежно від умов життя, які постійно змінюються.

Основними напрямками досліджень у молодіжному середовищі та завданням соціології молоді нині вважають:

- дослідження її ролі й місця в соціальному розвитку суспільства;
- вивчення тенденцій зміни її соціального обличчя, норм, цінностей та інтересів;
- аналіз процесів, що відбуваються у молодіжному середовищі;
- виявлення і прогнозування на цій основі напрямів розвитку молодіжних проблем і розробка соціальної політики стосовно різних груп молоді.

Молодь – це суспільно диференційована соціально-демографічна спільнота, якій притаманні специфічні фізіологічні, психологічні, пізнавальні, культурно-освітні і т. ін. властивості, які характеризують її біосоціальне дозрівання як здійснення самовияву її внутрішніх сутнісних сил і соціальних якостей. Молодь тому і є специфічною спільнотою, що її суттєві характеристики і риси на відміну від представників старших поколінь і вікових груп перебувають у стані формування і становлення.

Сутністю молоді та проявом її головної соціальної якості є міра досягнення нею соціальної суб'єктності, ступінь засвоєння суспільних відносин та іноваційної діяльності.

Розуміння молоді як *субсоцієтальної спільноти*, гетерогенної (тобто складної та багатовимірної) за характером, дозволяє вирізнити з її складу кілька внутрішніх гомогенних (тобто досить однорідних) груп, що об'єктивно мають у структурі суспільства окремішнє положення, відрізняються широтою і змістом сфер діяльності, специфікою духовного світу і, відповідно, відіграють у процесі розвитку суспільства неоднакову роль.

Такий підхід дає змогу більш адекватно й диференційовано проаналізувати окремі контингенти молоді під час конкретно-соціологічних досліджень.

Нині в соціології молоді відбувається науковий пошук в напрямі виокремлення її сутнісних характеристик як особливої соціальної спільноти. Він може бути плідним у тому разі, якщо піддати науковому аналізу провідні сфери життєдіяльності молоді й у кожній з них визначити найхарактерніші риси. Такий підхід набагато відрізняється від тенденції, яка існувала в недалекому минулому:

до значного звуження рамок соціального обличчя молоді її соціально-статусними характеристиками, яке впливало з відповідного звуження предмета соціології як науки про соціальну сферу в цілому до переважно соціально-структурної проблематики. Тепер на перший план, крім зазначених характеристик молоді, висуваються форми її життєдіяльності, спосіб життя, зміст спільнісної та групової свідомості, а також діяльність соціальних інститутів, котрі покликані не лише здійснювати функцію контролю й управління процесами в молодіжному середовищі, а й передовсім визначати запиту, потреби, інтереси молоді та сприяти створенню належних умов для її ефективного соціального старту.

Однією з провідних у соціології молоді є проблема дослідження *молодіжної свідомості*. При її з'ясуванні варто виходити з того, що свідомість молоді, і спільнісна, і групова, – це різновиди масової свідомості, які вивчаються соціологами через аналіз її основних форм (політико-правової, економічної, екологічної, моральної тощо), що функціонують на когнітивному (або теоретико-пізнавальному), емоційно-чуттєвому та конативному (або поведінковому) рівнях.

Когнітивний рівень включає в себе систематизовані наукові погляди і знання, які служать основою для формування наукового світогляду й твердих переконань, сукупності моральних норм і принципів, що визначають духовне багатство та поведінку молодої людини, здатність об'єктивно й адекватно оцінювати дійсність. Емоційний рівень становить взаємодія емоцій, духовних станів, почуттів особистості в їх єдності й цілісності. Він має бути тісно взаємопов'язаним зі змістом когнітивного рівня і перебувати у певній залежності від нього, інакше головна особливість молодіжної свідомості – надмірна емоційність – загрожує перетворитися в її ваду. Конативний рівень містить у собі соціальні установки, а також волю, прагнення і вміння здійснювати свою діяльність якісно.

Окремої уваги заслуговує також з'ясування такого важливого поняття соціології молоді, як *молодіжні проблеми*. Висловлюється думка, що соціальні проблеми молоді – це не будь-які суперечності її життєдіяльності, а лише ті, які поглиблюються і свідчать про недостатність існуючих способів їх вирішення, а отже, призводять до появи дезорганізуючих процесів у системі «суспільство – молодь». Молодіжні проблеми поділяються на два типи: у першому означенні зростаючі вимоги суспільства до молоді, в другому – особистісні сподівання і прагнення молодих людей та складнощі з їх реалізацією. Докладніше про це йтиметься у третьому питанні теми.

3. Стан дослідження молодіжних проблем та необхідність розвитку соціології молоді в Україні

В Україні соціологія молоді як науковий напрям до часів незалежності ледве жевріла і не мала вагомого практичного значення. Однак від 1991 р. ситуація суттєво змінилася. З'явилася низка загальних і спеціальних дослідницьких центрів та осередків із вивчення загальносоціальних і молодіжних проблем (і в

межах академічної науки, і при державних органах), що зрушило з місця справу наукового аналізу тенденцій у молодіжному середовищі та вироблення науково обґрунтованих рекомендацій, скерованих на вирішення молодіжних проблем з урахуванням інтересів і молоді, і держави.

Це діяльність Інституту соціології НАН України, вже згадуваного Українського інституту соціальних проблем тощо. Їх представники здійснили багато цікавих досліджень у молодіжному середовищі, які не лише допомогли чіткіше уявити весь спектр молодіжних проблем, а й безпосередньо сприяли конкретним крокам у напрямку їх вирішення. Ця плідна співпраця нині триває.

До числа молодіжних проблем належать забезпечення духовного і фізичного розвитку, зміцнення молоді сім'ї та інші, причому всі вони пов'язані з погіршенням становища молоді у цих сферах порівняно з минулим. Розв'язанню молодіжних проблем мають сприяти законодавчі акти, прийняті українською державою. До них належать Декларація про загальні засади державної молодіжної політики в Україні від 15 грудня 1992 р., Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 5 лютого 1993 р. та відповідна постанова Верховної Ради України про набрання ним чинності. З огляду на це перед українською соціологією молоді стоїть дуже важливе і відповідальне завдання: поглиблення знань про молодь та її проблеми, аналіз виконання прийнятих законодавчих актів у конкретних ділянках та інформація органів влади й управління з метою внесення коректив у закони чи прийняття доповнень і додатків до існуючого законодавства.

Для західної соціології молодіжні проблеми набувають дещо іншої пріоритетності та змісту. Центральною з них вважається напруженість між молоддю та суспільством, яке робить можливим конфлікт між індивідуальностями та існуючим соціальним устроєм. В основі цієї напруженості лежить амбівалентність (тобто двоїстість, суперечливість почуттів та емоцій) молоді, яка здатна призвести і до політичної активності, і до інтенсивної самотрансформації особистості, і до пошуку розради у світі наркотиків або релігії. Тому одним із завдань молодіжної політики у розвинутих країнах є створення таких умов для молоді, коли б ця амбівалентність якомога лагідніше спрямовувалась у просоціальному напрямку через надання найрізноманітніших можливостей для соціально корисної діяльності молоді.

Ще однією характеристикою віку молодості в цих країнах є величезна цінність змін, трансформацій, руху взагалі та послідовна огида і відраза до усталеного статусу. Звичайно, всі люди прагнуть змін, але саме молоддю зміни й рух обожнюються, стають усвідомленими завданнями, головною метою існування. Тому конфлікт поколінь, який досить поширений у західних країнах, набуває вигляду протесту молодих проти зупинки в русі та динамічному розвитку їхніх батьків, що, набувши певного соціального статусу і становища в суспільстві, заспокоюються і зупиняються на досягнутому. Це враховується у молодіжній політиці розвинених держав, яка не має постійних пріоритетів та усталених напрямів, є надзвичайно гнучкою і здатною до модифікацій.

Цей неповний перелік основних положень, пов'язаних із розумінням молоді та її проблем, дає можливість порівняти українську й західну соціології молоді

та скерованість молодіжних політик. Якщо увагу соціологів пострадянського простору привертають насамперед питання виразно соціального значення і ваги, тобто входження молоді у суспільство та її адаптації в ньому, то західні соціологи акцентують на процесах становлення особистості; якщо перших цікавлять передусім проблеми підготовки молоді до праці, то других – поведінка молоді, що відхиляється від суспільних норм і цінностей і загрожує руйнацією цілого суспільства. Якщо молодіжна політика перехідних країн ще зберігає на собі відбитки колишнього патерналізму, а законодавство не забезпечує механізмів реалізації правових актів щодо молоді й побудоване на обмеженнях і забороні, то політика розвинених країн стосовно молоді будується на принципах і нормах її самозабезпечення і державного забезпечення лише тих, хто не здатний до цього через фізіологічні, психологічні та соціальні причини.

Таким чином, соціологія молоді — одна з важливих спеціально соціологічних галузей знання, яка переживає в нашій країні своє становлення. Від рівня розробки цієї теорії, вдосконалення її інструментарію і методик дослідження залежатиме своєчасність і ефективність вирішення нагальних молодіжних проблем в умовах нової соціальної реальності. Вивчення основних положень цієї теорії майбутніми спеціалістами сприятиме осмисленню місця й ролі молодого покоління в будівництві оновленого суспільства.